

- הדגשת יכולתה של ישראל לעבור תוך זמן קצר מהגנה ונסיגה — למתקפה וכיבוש שטחים.
- המלחמה שינתה שוב את מפת המזרח התיכון לטובת ישראל, דבר שיתן לה עמדת-מיקוח טובה בעת המו"מ.

הפסקת-האש

- חלוקות הדעות לגבי הסיבות שהביאו את הצדדים להסכים להפסקת-האש, אך דעה כמעט אחידה היא, ששניהם לא יכלו לדחות הצעה שבה מארה"ב וברה"מ.
- כתבים: הפסקת-האש — יוזמה רוסית, כדי להציל את צבא מצרים ואת יוקרת ברה"מ.
- ישנם הטוענים כי הפסקת-האש היא לטובת ישראל, מבחינה מדינית וצבאית, שכן אילו המשיכה במלחמה היתה מנצחת, והתוצאה עשויה היתה להזיק לה לטווח ארוך.
- ישראל הוכיחה כי אינה מדברת באמצעות צבאה — אלא מחפשת פתרון פוליטי.
- דעות: תוך זמן-מה נהיה עדים למלחמה חדשה, כי הפסקת-האש לא תביא לשלום.

ביקור קיסינג'ר

- ישראל הופתעה מן הביקור; רוב הכתבים רואה את ההסכם האמריקאי-סובייטי כהכתבה של המעצמות למדינות הקטנות והתערבות נגד ישראל.

- לישראל אין למעשה ברירה, אלא לקבל את הפסקת-האש.

- קיסינג'ר נוטה למכור לישראל הפסקת-אש כפי שעשה בדרום-ויאטנאם, אך ספק אם יוכל לעשות זאת.

דעת הקהל

- לדברי הכתבים תגובת הקהל להפסקת-האש — ציפיה זהירה לעתיד; חלק רוצים בה בשל הסלידה ממלחמה ומקרבות, אחרים רואים אותה כמוקדמת מדי.
- דעת הקהל בגדה המערבית לגבי הפסקת-האש אינה אחידה; חלק רואים אותה כשטות, משום שאינה מותנית בנסיגת ישראל מהשטחים, ואחרים מקווים שתהיה התחלה למו"מ לפתרון הבעיה הפלסטינאית ולשלום.
- הודעת הליכוד על דחיית הפסקת האש — תחילת המאבק הבינמפלגתי לפני הבחירות.

החלטת מועצת-הביטחון 339

מועצת הביטחון —

בהסתמך על ההחלטה מס. 338 מן ה-22 באוקטובר 1973,

1. מאשרת את החלטתה בדבר הפסקה מיידית של כל סוגי הלחימה והפעילות הצבאית וקוראת להחזיר את הכוחות של שני הצדדים לעמדות שהחזיקו בהן ברגע שהפסקת האש נכנסה לתוקף.
2. מבקשת מן המזכיר הכללי לנקוט אמצעים למען הצבה מיידית של משקיפי או"מ לפיקוח והשגחה על הפסקת האש בין כוחות ישראל ומצרים ולהשתמש למטרה זו בצוות או"מ, הנמצא עתה במזרח התיכון ובראש וראשונה בצוות הנמצא בקהיר.

הודעת ראש הממשלה, הגב' גולדה מאיר, בכנסת (23.10.1973)

חברי הכנסת,

ב-22 באוקטובר החליטה ממשלת ישראל פה אחד להיענות לפנייתה של ממשלת ארה"ב והנשיא ניקסון ולהודיע על נכונותה להסכים להפסקת-אש על-פי החלטת מועצת הביטחון בעקבות ההצעה האמריקנית-סובייטית המשותפת. לפי הצעת החלטה זו יישארו הכוחות הצבאיים בעמדות בהן הם מחזיקים בעת כניסת הפסקת-האש לתקפה.

ביצוע הפסקת-האש מותנה בהדדיות.

החלטתנו הובאה לידיעת ועדת החוץ והביטחון ועתה — לידיעת הכנסת. מועצת הביטחון החליטה, על-פי הצעת ההחלטה האמריקנית-סובייטית, כלהלן: מועצת הביטחון,

1. קוראת לכל הצדדים המעורבים בקרבות המתנהלים עתה להפסיק את האש ולסיים כל פעולה צבאית לאלתר ולא יאוחר מאשר 12 שעות לאחר קבלתה של החלטה זו, בעמדות בהן הם מחזיקים עתה.

2. קוראת לצדדים הנוגעים בדבר להתחיל, מייד לאחר הפסקת האש, בביצוע החלטת מועצת הביטחון 242, על כל חלקיה.

3. מחליטה כי מייד, ובעת ובעונה אחת עם הפסקת-האש, יתחיל משא-ומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר בחסות מתאימה, במגמה לכונן שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון. בקשר לסעיף 2 שבהצעת ההחלטה החליטה הממשלה להנחות את נציג ישראל באו"מ לכלול בנאומו במועצת הביטחון פסקה המבהירה כי: הסכמתנו לסעיף זה ניתנת במשמעות אשר הוגדרה על-ידי ישראל כאשר החליטה באוגוסט 1970 על היענותה ליוזמה של ממשלת ארה"ב בדבר הפסקת-האש, כפי שנמסרה לאו"מ בארבעה באוגוסט 1970, וכפי שהודיעה ראש הממשלה באותו יום בכנסת. דבר זה הוברר גם לממשלת ארה"ב. הסכמתה של ישראל להפסקת-אש עם מצרים מותנית בהסכמתה של מצרים ואינה מותנית בהסכמת סוריה להפסקת-אש אתה, וכן להיפך.

כן החליטה הממשלה להבהיר עם ממשלת ארה"ב שורה של סעיפים הקשורים באופן הדוק עם תכנה של החלטת מועצת הביטחון וההליכים המתחייבים ממנה. כוונתנו להבהיר ולהבטיח, בין השאר, כי:

הפסקת האש תחול על כל הכוחות הסדירים המוצבים בשטח המדינה המקבלת על עצמה הפסקת-אש, לרבות כוחות של מדינה זרה, כגון: צבאות עיראק וירדן בסוריה וכן כוחות של מדינות ערב אחרות אשר השתתפו במלחמה. הפסקת-האש תחול גם על פעילותם של כוחות בלתי-סדירים הפועלים נגד ישראל משטח המדינות שקיבלו על עצמן את הפסקת-האש.

הפסקת-האש תבטיח מניעת הסגר והפרעה לשיט חופשי במצרי באב-אל-מנדאב של אניות בדרכן לאילת, לרבות מקליות נפט.

להבטיח כי פירושה של הגדרה בדבר משא-ומתן בין הצדדים הוא משא-ומתן ישיר. וכמובן — יש להבטיח כי הפרוצדורות, המיפוי ונושא הפיקוח על הפסקת-האש ייקבעו מתוך הסכם. נושא רב-ערך, היקר ללבנו הוא שחרור השבויים. ממשלת ישראל החליטה לתבוע חילופי שבויים מידיים. באנו על כך בדברים עם ממשלת ארה"ב שהשתתפה ביוזמה בדבר הפסקת-האש. דברתי על כך עם שר החוץ, הד"ר קסינג'ר. אנו נעמוד על חילופי שבויים מידיים. בהגיע מטוסו של ד"ר קסינג'ר לבסיס אנדריוס אמר מר מקלוסקי, דובר מחלקת המדינה, לעיתונאים את הדברים הבאים:

„אנו מאמינים כי עניין אחד שיש להעניק לו עדיפות אחרי הפסקת-האש הוא חילופי שבויים. אנו וברה"מ התחייבנו לעשות מאמצים כדי להבטיח שעניין זה יתבצע". ואני חוזרת ומדגישה כי נושא זה הוא אחד המבחנים הראשיים של הפסקת-האש ולא נרפה מהתביעה כי ההתחייבות של יוזמי הפסקת-האש אמנם תתקיים.

חברי הכנסת, אגיד דברים אחדים על מצבנו הצבאי בזירה הסורית והמצרית לקראת הפסקת-האש: בזירה הסורית:

הקיום בהם אנו עומדים כיום בזירה הסורית טובים יותר מאלה שעמדנו בהם בשישה באוקטובר.

לא רק שבידינו נמצא כעת כל השטח שהיה בשליטתנו בעבר, אלא מצבנו השתפר במידה רבה בהחזקת עמדות על רכס החרמון וכן בקו החזית שממזרח, אשר הרחיק את קו הפסקת-האש הקודם לקו טוב יותר הנשען על אגף חזק מצפון, ברכס החרמון.

בזירת מצרים:

המצרים זכו אמנם להישג צבאי בחציית התעלה, אולם במתקפת-נגד נועזת של צה"ל הצליחו כוחותינו להשתלט מחדש על חלק מקו התעלה המזרחי ולהשתלט על מרחב גדול ממערב לתעלה, מרחב הפותח בפנינו אפשרויות הגנתיות והתקפיות גם יחד.

א. היערכות זו נוטלת מן הצבא המצרי את יכולתו לקיים איום מתקפתי לכיוון סיני וישראל. והיא מונעת מהם את היכולת לפגוע במתקנים או בשטחים חיוניים שבשטחנו.

ב. כוחות צה"ל שממערב לתעלה מהווים בסיס צבאי חזק לפיתוח פעולות אופרטיביות יזומות שלנו, אם תדרשנה.

בהקשר לנושא הפסקת-האש באו אלינו שר החוץ של ארה"ב הד"ר קסינג'ר ועוזריו, בדרכם ממוסקבה לווינגטון. הביקור היה הזדמנות נאותה לבידור נוקב בשאלות המתעוררות

לרגל הפסקת-האש וכן להחליף דעות, באורח ידידותי, על העומד להתרחש ועל המתחייב מן ההיענות של ישראל לפנייתה של ממשלת ארצות-הברית להסכים להפסקת-האש. בביקור זה המשכנו והידקנו את המגעים שקדמו להחלטת מועצת הביטחון. בכל מגעינו עם ארה"ב למדתי לדעת כי לא רק שאין לארה"ב תכניות לגבי הגבולות ושאר מרכיבי השלום, אלא שהיא סבורה כי בעלי "שירותים טובים" צריכים להביא לידי כך שהצדדים עצמם, והם בלבד, יציעו הצעות ותכניות בדבר העתיד. ועוד: עלי להדגיש כי לפי הידיעות המוסמכות שהגיעונו — אין בשיחות מוסקבה שום דבר נוסף על מה שכלול בהחלטת מועצת-הביטחון. חברי הכנסת, עלי להודיע כי ממשלת סוריה עד כה לא נענתה להחלטה להפסיק את האש. הלחימה בחזית זו נמשכת וצה"ל יפעל בה בהתאם לתכניותיו. באשר לחזית המצרית — טרם פסקה האש נגד כוחותינו, וצה"ל נאלץ לפעול כפי שנדרש כל עוד נמשכת האש. בשלב זה אגיד רק כי הננו בוחנים את התנהגותם של המצרים מתוך עירנות צבאית ומדינית. אם תוסיף מצרים בפעילות של לוחמה — נראה עצמנו חופשיים לנקוט כל פעולה ומהלך המתחייבים מן המצב.

חברי הכנסת,

לא אפליג בהערכות על הפעילות המדינית, אשר קדמה להפסקת-האש. מכל מקום, לא אנחנו פנינו בדבר הפסקת-אש. מבחינת המצב בחזיתות לא היתה סיבה בפניה כוו מצדנו — לא אנחנו יזמנו את עתויה וסעיפיה של החלטת מועצת הביטחון. בחזיתות לא נמצאו כוחותינו בנחיתות קרבית.

כאמור, ראינו לנכון להיענות לפניית ארצות הברית וגשיאה, שכן —

א. מדינת ישראל, על פי מהותה, אינה רוצה במלחמה, אינה רוצה באבדן חייה-אדם.

כל הממשלות של ישראל היו משוכנעות כי מלחמות לא תקדמנה את השלום.

ב. ההצעה בדבר הפסקת-אש באה כאשר מצבנו איתן בשתי החזיתות, כאשר ההישגים בהם אנו מחזיקים הינם רבי-ערך, ומצדיקים הסכמה להפסקת-אש למרות ההישג של האויב ממזרח לתעלה.

ג. נענינו לפניית ארה"ב וגשיאה מתוך הערכה והוקרה למדיניותה החיובית במזרח-התיכון בעת הזאת.

חשיבות רבה נודעת להיענותנו לגבי המשך חיזוקה של ישראל ובמיוחד להמשך הסיוע הצבאי והמדיני במלחמה שנכפתה עלינו.

בהקשר לסיוע הצבאי האמריקני הנני רוצה להביא את דבריו של הנשיא ניקסון בתשעה-עשר באוקטובר, שעה שהביא לקונגרס את הצעתו הנדיבה בדבר מימון המשלוחים הצבאיים: „הצעדים בהם נקטתי שיקפו את אמונתי שעלינו לנקוט כל אותם הצעדים שהם הכרחיים לשמירת מאזן הכוח הצבאי, ולהשגת יציבות באזור.

על-מנת לשמור על איזון הכוחות ובדרך זו להשיג יציבות, מספקת עתה ממשלת ארה"ב ציוד צבאי לישראל כדי למלא את הפערים שנוצרו עקב הקרבות. דבר זה נחוץ כדי למנוע היווצרות אי-איזון של ממש שמקורו באספקה מחדש בקנה-מידה רחב על-ידי ברה"מ לסוריה ולמצרים. מחיר אספקת הציוד המתכלה וציוד שאבד לכוחות המזוינים הישראליים היה גבוה ביותר. בשנים-עשר הימים האחרונים של המלחמה אישרה ארה"ב משלוחים לישראל של חומרים שמחירם שמונה מאות עשרים וחמישה מיליון דולר, כולל ההובלה. הפריטים העיקריים שמספקת עתה ממשלת ארה"ב לכוחות הישראליים כוללים תחמושת מקובלת מסוגים רבים, טילי אויר-אוייר ואויר-קרקע, תותחים, נשק צוותי ונשק אישי, ומגוון מקובל של חימוש עבור מטוסי-קרב. כן מספקת ארה"ב טנקים, מטוסים, מכשירי קשר וציוד צבאי אחר שיחליפו את הציוד שאבד בפעולה."

חברי הכנסת,

שליטי ערב הועמדו על-ידי החלטת מועצת הביטחון במבחן. העולם יהיה עד, עד אשר ייווכח אם פניהם לשלום או להמשך מלחמה.

יחסם של שליטי מצרים למלחמה ולאבדן חיי אדם שונה מיהסנו. זכורים דברי נשיא מצרים על נכונותו להקריב מיליונים מבני עמו. בשישה-עשר באוקטובר, לאחר שצה"ל הצליח להקים ראש-גשר ממערב לתעלה, נאם נשיא מצרים ברוב רהב, לעג להפסקת-אש ואמר בין השאר:

„אנו נכונים להסכים להפסקת-אש על בסיס של נסיגת הכוחות הישראליים מכל האדמות הכבושות לאלתר — וזאת תחת פיקוח בינלאומי — אל הקוים שמלפני החמישי ביוני 1967.“
לא עברו אלא ימים אחדים ומצרים נענתה להפסקת-האש.
אף אחד מן התנאים שהעלה סאדאת בנאומו לא נכללו בהחלטת מועצת הביטחון.

חברי הכנסת,

בסעיף 3 בהחלטת מועצת הביטחון נאמר: „מועצת הביטחון החליטה שמייד במקביל להפסקת-האש יתחילו הצדדים הנוגעים בדבר במשא-ומתן לכינון שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון בחסות נאותה.“
לפי גירסתם המוסמכת של נציגי ארה"ב פירוש של משא-ומתן בין הצדדים הוא משא-ומתן ישיר בין ישראל לבין שכנותיה בדבר שלום צודק ובר-קיימא. קביעה מפורשת כזאת לא היתה כלולה בהחלטה 242 של מועצת הביטחון.
ולא זו בלבד, אלא שבהחלטה הנוכחית נקבע גם העתוי של התחלת המשא-ומתן הזה — היינו, מייד ובמקביל להפסקת האש. ואין צורך להדגיש כי הננו מייחסים חשיבות רבה לסעיף 3 בהחלטת מועצת הביטחון, אם שכנינו אכן יקיימו אותה. בהתחלת משא-ומתן ישיר בין ישראל לבין מצרים, שהסכימה להפסקת-אש, יש לראות גם את הצעד המתחייב מסעיף 2 של החלטת מועצת הביטחון האחרונה בעניין הפסקת האש. מאז ומתמיד היתה זו עמדת ממשלת ישראל והבהרתי זאת בהודעתי בכנסת ברביעי באוגוסט 1970, כי „ביצועה של החלטה 242 יבוא אחרי משא-ומתן בין הצדדים ועל-פי הסכם ביניהם.“
חברי הכנסת, אין להפריד בין סעיף 2 לבין סעיף 3 בהחלטת מועצת הביטחון. שגריר ארה"ב באו"מ, מר סקאלי, הבהיר את עמדתה של ארה"ב בנדון. ואני מצטטת:
„הסעיף השני קורא לביצוע החלטת מועצת הביטחון בכל חלקיה אחרי הפסקת האש.“
חברי המועצה והצדדים הנוגעים בדבר מכירים היטב את החלטת מועצת הביטחון 242 ואין צורך בפירוט כאן.

הסעיף השני קשור לסעיף 3 אשר קורא להחלטה מיידית של משא-ומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר בחסות המתאימה במטרה להביא שלום צודק ובר-קיימא במזרח-התיכון.“
ישראל מתייחסת בכל הרצינות להחלטת מועצת הביטחון האחרונה (מספרה הסידורי הוא 338) כראוי לה. הפסקת האש והתחלת משא-ומתן ישיר בין ישראל לבין המדינות שקיבלו על עצמן ומקיימות הפסקת אש, כלומר — הפסקת-אש ותחילת משא-ומתן ישיר על שלום יכולים להיות מפנה היסטורי בהתפתחויות במזרח התיכון, מפנה ממלחמה אל שלום. התחלת משא-ומתן ישיר ורציני יכולה להמיר את דרך הדמים שנכפתה עלינו בעבר, בדרך המובילה אל שלום. כאמור, הסכמנו להפסקת האש לא מתוך חולשה אלא בעיצומה של יוזמה ותנופה. בהסכימנו להחלטת מועצת הביטחון רצינו, ראינו חובה לעצמנו, לסייע לתמורה אשר האיזור כה זקוק לה ואשר העם בישראל וממשלותיו רוצים בה מזה שנים. התמורה הזאת אפשרית, הכרחית ומלהיבה ואין היא חסרה אלא נכונות כנה מצד שכנינו.

ואולם, חברי כנסת, למרבה החומרה והצער איני יכולה לבשר לכם כי אכן כבר נראים הסימנים שממשלת מצרים נכונה למלא אחר ההתחייבות שהיא נטלה על עצמה בהסכימה להפסקת האש. ולכן, ממשלת ישראל תנהג ותפעל כפי שמתחייב ממצב זה.

חברי הכנסת,

כבר אמרתי לעיל את החלטת הממשלה לגבי סעיף 2 של החלטת מועצת הביטחון הדין בהתחלת ביצועה של החלטת מועצת הביטחון 242. שליטי ערב דוגלים, לכאורה, בהחלטה 242, אך הם מכשילים כל ניסיון להתקדם לקראת השגת מטרתה העיקרית, מטרת השלום:
א. על-ידי סירובם העקשני לשאת ולתת אתנו ללא תנאים מוקדמים.
ב. על-ידי פירוש מסולף של תוכנה ומשמעותה המקורית של ההחלטה.

חברי הכנסת,

בהודמנויות שונות הודיעה ממשלת-ישראל, באורה רשמי, את עמדתה בקשר להחלטת מועצת הביטחון 242. הודעותינו אלה נאמרו מעל במות בינלאומיות ובמעמדים דיפלומטיים וכן הבאנו אותן לידיעת הכנסת, ועדת החוץ והביטחון והציבור הרחב.
אזכיר הפעם הודעה אחת שנמסרה בארבעה באוגוסט 1970 לממשלת ארה"ב, לאומות

המאורחות ולכנסת. גם הודעה זו באה בהקשר של הפסקת-אש ולא אלאה את הכנסת בציטוט מלא. אך אני מוצאת לנכון להזכיר מן הדברים שאמרתי בכנסת בארבעה באוגוסט. הדברים נאמרו אז על סף שיחות אפשריות עם מדינות ערב והם עומדים במלוא תקפם: „ישראל הודיעה ברבים כי מכוח זכותה לגבולות בטוחים, גבולות בני-הגנה, היא לא תשוב עוד אל גבולות הארבעה ביוני 1967, החושפים את המדינה לפיתויי תוקפנות ומעניקים — בגזרות שונות — יתרונות מכריעים לתקפן. עמדתנו היתה והיא גם עתה, כי באין שלום נוסף לקיים את המצב כפי שנקבע עם הפסקת-האש. את קוי הפסקת-האש אפשר להמיר רק בגבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים שייקבעו בחוזה השלום. וכמובן, הובהר לכל כי עומדת בתקפה עמדתנו האיתנה בזכות אחדותה של ירושלים כבירת ישראל. בהסכימה ליוזמת ממשלת ארה"ב לא נתבקשה ולא קיבלה על עצמה ישראל כל התחייבויות טריטוריאליות; אדרבה, ממשלת ישראל קיבלה חיוק לעמדתה כי שום חייל ישראלי לא ייסוג מקווי הפסקת-האש עד אם יושג הסכם-שלום חוזי ומחייב". המלחמה הנוראה שנכפתה עלינו — מחזקת את הכרתנו בדבר החיוניות של גבולות בני-הגנה, עליהם ניאבק בכל התוקף.

חברי הכנסת, ראוי לזכור כי מאז נפתחה המלחמה ביום הכיפורים נתחדשה גם פעילות המחבלים מגבול הלבנון. עד לבוקר זה בוצעו, במשך שבעה-עשר יום, מאה ושישה-עשר מעשי תוקפנות. הותקפו והופגזו ארבעים וארבעה ישובים אזרחיים בגבול הצפון. בפעולות אלה נהרגו ונפצעו כעשרים אזרחים ושישה חיילים. אנשי הישובים בספר יכולים להיות בטוחים כי כוחות צה"ל ערים ומודעים למצב. על אף ההערכות ההגנתית הפעילה בזירה זו, הוכח שוב כי בפעולות התגוננות בלבד אין די על-מנת להפסיק את הטרור.

חברי הכנסת,

המלחמה שאנחנו עומדים בה התחילה בהתקפה יזומה בשתי החזיתות. היוזמה התוקפנית הביאה לאויבינו הישגים ראשונים, אך הודות לכוחו ולרוחו של צה"ל, הגשעו על העם כולו, ההתקפה נשברה. התוקפים נהדפו, חלקים ניכרים מכוחותיהם רוסקו וצה"ל פרץ ועבר אל מעבר לקוי הפסקת-האש. מקרבות של בלימה עברו כוחותינו לתקיפה ונחלו הישגים מזהירים. בשתי הגזרות ניצבים כוחותינו מעבר לקו הפסקת-האש בעמדות איתנות וברוח בלתי-נשברת. העם מלוכד סביב צבאו. ישראל רוצה בהפסקת אש. ישראל תכבד את הפסקת האש על בסיס של הדדיות ורק על בסיס זה. ישראל רוצה בכל לבה, שמיד עם הפסקת-האש יתחיל משא-ומתן שיוליך לשלום. ישראל מסוגלת לגלות בקרבה את הכוח הפנימי הדרוש, כדי להתקדם אל שלום של כבוד בגבולות בני-הגנה. נשמח אם נכוונות זו תתגלה גם בקרב העם והממשלה של מצרים. ואולם אם פניהם של שליטי מצרים יהיו לחידושה של המלחמה — ימצאו את ישראל ערוכה, חמושה ואיתנה.

חברי הכנסת,

בדרכי מתל-אביב לירושלים נודע לי כי ממשלת מצרים ביקשה לכנס את מועצת הביטחון. מסתבר כי היא מתכוונת לטפול על ישראל את אשמת עצמה. מהלך זה של מצרים מלמד כי הפרת הפסקת האש נעשתה במחשבה תחילה. אכן, מצרים מזכירה לנו שהננו נמצאים במלחמה. לא רק שלום, אלא גם שמירה על הסכמי הפסקת האש תלויים בנכונותם של שני הצדדים. עודנו מקוים כי מצרים תקיים ההתחייבות שקיבלה על עצמה רק אתמול. ואולם אם מצרים תמשיך בלחימה — ישראל לא תוכל להחשות.